

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd



Teze diplomové práce

**Problematika pracovní migrace na příkladu slovenské
menšiny v České republice**

Lucie Nešlehová

© 2014 ČZU v Praze

Souhrn

Práce je tematicky zaměřena na problematiku pracovní migrace, kterou sleduje na konkrétním příkladu slovenské menšiny v České republice. Hlavním cílem je získat odpověď na otázku, jaká je současná situace Slováků, kteří do ČR přicházejí z pracovních důvodů, zda dochází a jakým způsobem k jejich integraci do české společnosti a do jaké míry udržují svou slovenskou identitu. V neposlední řadě si práce klade za cíl zachytit současné trendy v pracovní migraci u Slovenské menšiny na základě sekundární analýzy dat. První část práce je věnována teoretickému ukotvení tématu. Je zpracována formou literární rešerše. Druhá část práce je zhotovena formou kvalitativního výzkumu, z jehož technik využívá sekundární analýzu dat, která čerpá z již získaných dat. Další výzkumnou technikou užitou v práci jsou polostandardizovaná interview se zástupci české i slovenské strany. Interview probíhala na základě předem sepsaných scénářů. Scénáře byly dva, jeden pro české respondenty a jeden pro slovenské. Výsledkem práce je deskripce zjištěných dat, odpověď na výzkumné otázky a návrhy či opatření na budoucí vývoj této problematiky.

Klíčová slova: pracovní migrace – Slováci v ČR – československé vztahy – národní identita – současnost – historie – analýza sekundárních dat – rozhovory

Úvod

Oba fenomény, kterým se předložená diplomová práce věnuje, jsou v současnosti v České republice aktuálnější a diskutovanější, než dříve. Pracovní imigrace je kontroverzní téma pro mnoho českých obyvatel a ve spojení se slovenskou menšinou vytváří velice zajímavý podnět pro diskuzi a výzkum.

Historie migrace Slováků na české území, je hluboká, kořeny sahají až do 9. století. Pracovní migrace byla zjištěna až v době průmyslové revoluce, ale hlavní migrační proudy probíhaly po roce 1918 do průmyslových oblastí Čech a Moravy a v éře Československé socialistické republiky, kdy se Slováci stěhovali se za prací a studiem. Po rozpadu ČSSR spousta Slováků na území České republiky zůstala a získala české občanství. Zrodila se nová identita lidí, kteří se necítili být jednoznačně ani Češi, ani Slováci. Slovensku byla udělena výhoda oproti cizincům, kdy oni nemuseli žádat o

povolání k pobytu a obě země měly možnost zaměstnávat občany té druhé. Tato výhoda se stala vstupem České republiky do Evropské Unie nepotřebnou a podmínky pro slovenské pracovníky se staly stejnými, jako mají ostatní evropští imigranti. Slovenská menšina však zůstává na českém území nejdominantnější. Každoročně se na české území stěhuje stále velké množství slovenských občanů. Z důvodů výše uvedených se práce věnuje právě slovenské menšině.

Cíl práce a metodika

Cíl práce

Cílem diplomové práce je zmapovat pracovní migraci slovenské menšiny do České republiky. Výsledkem práce bude deskripce zjištěných dat, odpověď na výzkumné otázky a návrhy či opatření na budoucí vývoj této problematiky. Hlavní výzkumné otázky předložené diplomové práce jsou: jaká je současná situace pracovní migrace Slováků do České republiky; zda dochází k integraci slovenské minority do české společnosti; jestli je možné pozorovat nějaké trendy migrace Slováků do České republiky; zdali si udržují příslušníci slovenské minority svou slovenskou identitu a jestli jsou rozdíly ve vnímání české majority slovenskou minoritou a naopak. Dílčí výzkumné otázky pak, jestli má na migraci slovenského obyvatelstva vliv pohlaví migrantů, zdali se cítí se být slovenští imigranti v České republice cizinci a jestli rozlišuje česká společnost pohled na pracovní migraci u cizinců podle země původu cizince.

Metodika

První část práce je zhotovena formou literární rešerše, kdy čerpá z odborných publikací, článků, webových stránek a jiných příspěvků. Pro druhou část práce byl realizován kvalitativní výzkum. Z jeho technik využívá sekundární analýzu, která se opírá o již existující data a polostrukturované rozhovory, realizované na základě předem připravených scénářů. Rozhovory jsou vedeny se zástupci slovenské menšiny, zároveň i se zástupci české majority. Diplomová práce je zakončena syntézou poznatků z obou částí, jejichž prostřednictvím jsou formulovány závěry.

Výsledky a diskuze

Výsledky analýzy sekundárních dat přinesly zjištění, že migrační proudy Slováků do České republiky mají stále rostoucí tendenci. Vzhledem k zvyšujícímu se počtu zaměstnaných Slováků lze říci, že pracovní migrace Slováků do České republiky nabývá na objemu. Trend byl vypořádan v období deseti let. Tyto údaje mohou být příčinou jistého ochladnutí československých vztahů, které je patrné z provedených rozhovorů. Ne všichni respondenti toto vnímají, ale je zřejmé, že zástupcům české majority začíná vadit obsazování pracovních pozic Slováky. Domněnku potvrzují i zástupci slovenské minority, kteří ve svém zaměstnání s podobnými narážkami setkali. V analýze dat bylo zjištěno, že slovenští pracovníci se podílí ze všech cizinců České republiky nejvyšším dílem na obsazení kvalifikovaných pozic, což se odráží v jednom z rozhovorů – zástupci české majority tuto skutečnost začínají také reflektovat. V práci je uveden příklad negativního názoru na tento fakt, ale samozřejmě jej nelze vztáhnout na celou českou společnost. To samé se týká i zjištěných výsledků v podílu Slováků zaměstnaných na živnostenský list a těch, kdo jsou v evidenci Úřadů práce. Živnostníci tvoří jen zhruba desetinu všech Slováků pracujících v České republice. Na rozdíl například od vietnamské menšiny v České republice tedy převážná většina pracuje na místech, kde by mohli potencionálně pracovat čeští zaměstnanci. I tento jev byl během výzkumu zmíněn některým z respondentů, což znovu potvrzuje několikrát prokázaný fakt, že se Češi začínají obávat rostoucí nezaměstnanosti na úkor konkrétně slovenské menšiny. Dalším ukazatelem je míra integrace do české společnosti. S ohledem na výsledná data analýzy, kde vyplynulo, že se v posledních letech prudce zvýšil počet narozených slovenských dětí na českém území, stejně jako roste počet slovenských vysokoškoláků na českých školách, lze tvrdit, že se Slováci do společnosti začleňují stále více. Ne jen, že jich získává čím dál větší počet trvalé pobyty, ale tvoří si zde nové vazby, zakládají rodiny, což potvrzují i výsledky interview se slovenskými respondenty.

Dosažené výsledky hovoří o neustále rostoucí menšině, která se velkým dílem promítá do všech statistických ukazatelů. Globálně lze říci, že se slovenská menšina začleňuje do české společnosti v čím dál větším měřítku a stává se její nedílnou součástí.

Závěr

Předložená diplomová práce řeší problematiku pracovní migrace do České republiky na příkladě slovenské menšiny. Cílem diplomové práce bylo poodhalit problematiku pracovní migrace u Slovenské menšiny v České republice. V první polovině práce proběhlo seznámení s problematikou, vysvětlení základních pojmů a popsání teoretických východisek. Teoretická část vycházela z odborných zdrojů a postupně představovala jednotlivá témata vázající se ke zkoumané problematice.

Hlavní cíl práce, zmapování současné situace migrace Slováků do České republiky, byl naplněn prostřednictvím sekundární analýzy dat. Ta zpracovala již zveřejněná data v odlišném kontextu, než byla použita původně. Analýza porovnávala několik fenoménů v časových řadách. Výsledná data zjistila zejména velký nárůst počtu slovenských přistěhovalců a počtu pracujících Slováků. Výsledky analýzy byly porovnávány v závěrečném zhodnocení praktické části s druhým dílem výzkumu. Kapitola zhodnocení výsledků shrnuje nasbírané údaje a odpovídá na výzkumné otázky. Zmíněnou druhou polovinou praktické části práce, bylo polostrukturované dotazování příslušníků české i slovenské strany. Respondenti odpovídali na otázky týkající se pracovní migrace, vzájemných vztahů, národní identity.

Zhodnocení výsledků výzkumu přineslo zjištění, že zvyšující počty slovenské migrace do České republiky nevitají čeští občané příliš nadšeně. Je zde patrná skepse a to především z důvodů zabírání pracovních míst. Tato teorie se promítla do několika zkoumaných oblastí a vždy se shodným závěrem. Vztahy obou skupiny bezpodmínečně existují a jsou ovlivňovány názory jednotlivých aktérů. Existence vztahu neznačí automaticky dobré vztahy, bývá přijímána i jen jako nutnost. Udržování slovenské identity není pro Slováky důležitým prvkem, někteří se naopak snaží začlenit do české společnosti přijmutím české identity. Stejně tak se jeví přístup obou skupin k „českoslovenství“, mezi Čechy i Slováky existují dva přístupy k této otázce, jeden tvrdí, že československá identita je věc dána historicky a kulturně a nelze ji jen tak zrušit a druhý zastává opačný postoj, jsou dva různé státy a nemají kromě minulosti nic společného. Na základě uvedených informací lze říci, že práce splnila cíle, které si v úvodu vytyčila.

Do budoucna by bylo přínosné se na toto téma zaměřit ještě hlouběji. Ideálně jej rozčlenit na několik různě zaměřených výzkumů, například prozkoumat více otázku československých vztahů, které se zdají být potencionálním problémem (možné vyústění stávající situace v absolutní netoleranci slovenské menšiny českou majoritou). Tento problém by mohl být řešen také pomocí nových československých aktivit, různých společenských a kulturních akcí. Televizní show nejsou dostačujícím prvkem. Akce by se měly konat, jako v minulosti, v lokalitách, kde je nejvyšší koncentrace Slováků. Na základě výsledků této práce lze vybrat několik možných témat, která by mohla být dále sledována a zkoumána. Dosud se na téma pracovní migrace slovenské menšiny do České republiky téměř žádné výzkumy neuskutečnily, což je vzhledem k aktuálnosti této problematiky jistě potřeba.

Vybrané literární a internetové zdroje

ANDERSON, Bridget. *Reproductive Labour and Migration* [online]. ESRC Transnational Communities, 2001 [cit. 2014-06-20]. ISBN WPTC-02-01. Dostupné z: <http://www.transcomm.ox.ac.uk/working%20papers/WPTC-02-01%20Anderson.doc.pdf>

BOUŠKOVÁ, Petra. *Pracovní migrace cizinců v České republice v 70. až 90. letech*. 1998. MPSV. Dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2/nks01/prispevek4.pdf>

BAŠTÝŘ, Ivo a kol. *Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1 Vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2005. 334 s. ISBN 80 – 210 – 3722 – 9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*. Praha: Klub slovenskej kultúry, c2001, 254 s. ISBN 80-902-6811-0.